

Epistolari Francesc Parcerisas & Josep Miquel Sobrer

JOSEP CAMPS ARBÓS

Universitat Oberta de Catalunya

jcampsar@uoc.edu

PARCERISAS (2020): Francesc Parcerisas (cur.), *Epistolari Francesc Parcerisas & Josep Miquel Sobrer*, Lleida: PUNCTUM; «Visions» 11.

«Visions», la col·lecció del Grup d'Estudis de la Traducció Catalana Contemporània de la Universitat Autònoma de Barcelona, ha publicat, amb l'Editorial PUNCTUM, la correspondència entre dos polifacètics homes de lletres: Francesc Parcerisas i Josep Miquel Sobrer. La col·lecció ja havia donat a conèixer alguns dels epistolaris de Jordi Arbonès amb personalitats significatives de la literatura catalana del darrer terç del segle passat i d'inicis d'aquest: Manuel de Pedrolo, Albert Manent, Joaquim Carbó, Matthew Tree, Antoni Clapés o el mateix Parcerisas. Del llibre que ressenyem, n'ha tingut cura un dels interlocutors, Parcerisas, ja que l'altre, Sobrer, va morir l'1 de gener de 2015. La correspondència abasta un fris cronològic de més de cinquanta anys, des de l'estiu de 1963 fins al novembre de 2014, i aplega 723 documents entre cartes i postals, en format paper, i correus electrònics. Hi ha, tanmateix, llacunes importants; així, entre 1992 i 2003, com indica el curador, «per les raons que sigui, es tracta d'una llarga dècada de la qual no hem conservat cartes, ni notes, ni postals, ni correus electrònics» (p. 462). El volum incorpora un aplec de fotografies que abracen els anys de l'epistolari i, com hauria de ser preceptiu en aquesta mena de llibres, un índex de noms.

Llegida en el seu conjunt, la correspondència incardina les biografies de Parcerisas i de Sobrer amb el teló de fons de la vida cultural catalana des dels anys seixanta, amb la pretesa obertura del règim franquista, fins a la segona dècada del segle XXI, amb la consolidació del moviment independentista. De fet, l'edició dels documents que conformen el llibre és un projecte llargament acarolat pels dos corresponents: Sobrer, amb motiu dels seixanta anys, el gener de 2005 va regalar a Parcerisas les cartes que li havia anat enviant mentre que el seu amic també havia guardat les que li havia tramès i donat, amb bona part dels seus papers, a la Biblioteca de Catalunya. Així, el 2 d'agost d'aquest any, Parcerisas plantejava «intercalar les teves cartes amb les meves, com si preparéssim una correspondència prepostuma i fer-ne una mena de "llibre". La idea és: si tinguéssim aquesta correspondència creuada ¿seríem capaços d'escriure una sèrie de comentaris o notes a peu de plana fent avui el judici del que ens passava pel cap o d'allò que pensàvem?» (document 292, p. 473). I Sobrer insistia en aquesta projectada edició el 10 de juliol de 2012: «Com a patum jo cotitzo més baix (tu prou més alt) i per això l'interès de les meves missives per a un públic és dubtós, atès que són les ganes de burxar en les intimitats dels famosos el que manté aquest curiós gènere literari»

(document 466, p. 591). Una «amistat epistolar» (document 224, p. 386), com la definia Sobrer, en què, per raons òbvies, la profusa anotació és obra exclusiva de Parcerisas, més de 1000 notes que aclareixen passatges del diàleg, sobretot els de caire més personal, que el lector podria no entendre.

Deixant de banda els aspectes més propis de la vida privada que exposen els corresponsals (els problemes econòmics per què travessen, els diversos matrimonis), els documents permeten resseguir-ne la trajectòria laboral. Parcerisas va exercir, successivament, de lector d'espanyol a la Universitat de Bristol (1969-1972), de traductor incansable a Eivissa, al Puig d'en Pere Toni (1972-1979), de catedràtic de Llengua i Literatura Catalanes de Batxillerat (1979-1986), de director de la Institució de les Lletres Catalanes (1998-2004) i, finalment, de professor titular a la Facultat de Traducció i d'Interpretació de la Universitat Autònoma de Barcelona, de la qual també fou degà. No menys atzarosa fou la trajectòria de Sobrer, professor universitari als Estats Units des de 1967, quan va marxar a exercir de lector d'espanyol a Eugene (Oregon), on va començar el doctorat. Posteriorment va desplegar una brillant carrera acadèmica que el va dur a impartir la docència a altres universitats: Puget Sound (Washington), Ann Arbor (Michigan) i, finalment, Bloomington (Indiana). Un recorregut que, malgrat tot, no el va allunyar mai de la seva estimada Catalunya: per la correspondència sabem que hi tornava sempre per les vacances i que hi va passar temporades força llargues aprofitant els sabàtics, que li van permetre participar en congressos i simposis. El retorn definitiu de Sobrer, tanmateix, no va ser possible; sobre aquesta qüestió n'exposava els motius en una lletra del 20 de febrer de 1982: «Em preguntes per què no torno i, de debò, no ho sé. Potser em fa por. O potser m'he avesat a la dolça metzina de la indecisió i de la nostàlgia» (document 224, p. 386).

Del conjunt d'aquest dilatat epistolari, voldríem posar èmfasi en les qüestions relacionades amb el món literari. D'antuvi, ens ofereix informació de primera mà sobre el procés de gestació d'algunes de les obres dels corresponsals. En el cas de Parcerisas, es focalitza en la seva producció poètica i, en especial, en els primers reculls: *Homes que es banyen* (1970), *Latitud de cavalls* (1974) i *Dues suites* (1976), que compta amb un epíleg de Sobrer. El document datat per Parcerisas el novembre de 1973, a propòsit de *Nou poemes*, que conforma la primera part de *Dues suites*, és un exemple del rigor dels comentaris que creuaven ambdós interlocutors. Pel que fa a Sobrer, tot i que havia conreat de jove la poesia, va acabar decantant-se per l'assaig acadèmic: *Mots propis i altres proses* (1975), l'edició dels articles de Joan Salvat-Papasseit; *L'èpica de la realitat* (1978), la conversió en llibre de la seva tesi doctoral sobre les cròniques de Bernat Desclot i Ramon Muntaner; *La doble soledat d'Ausiàs March* (1987), un aplec d'estudis sobre la poesia del cèlebre autor valencià; i *La poesia dramàtica de Josep M. de Sagarra* (2011), en què reivindica una producció teatral que considerava menystinguda per la crítica; a més d'una quantitat notable d'articles sobre literatura catalana. Punt i a part són els avatars que va haver de sofrir per a publicar les memòries *La llum d'aquells anys*, rebutjades per diverses editorials (L'Avenç, Tusquets, Quaderns Crema) i

carbassejades en premis literaris com el Josep Vallverdú de Lleida; el text no va veure la llum fins al 2015, després de la mort de Sobrer, gràcies a la Universitat de Barcelona. Un punt en comú entre els dos interlocutors és la seva ingent tasca com a traductors: Parcerisas, especialment durant la seva estada al Puig d'en Pere Toni, va traslladar al castellà des de novel·les de Doris Lessing, Norman Mailer i Virginia Woolf fins a guions de Roman Polanski; d'altra banda, Sobrer, que va començar amb la versió al català d'una novel·la de Ian Fleming, en els darrers anys va traduir a l'anglès Mercè Rodoreda, Alfred Bosch, Antoni Tàpies i Carme Riera.

Parcerisas i Sobrer són, sens dubte, aguts lectors. Alguns exemples: *L'Atlàntida i Canigó*, de Jacint Verdaguer, són, segons Sobrer, «poemes sorprenents, que semblen fora d'època, antigalles, però a la vegada moderns en llur interès per la mitologia i per la pervivència dels déus i monstres antics en el món folklòric» (document 230, p. 396); altrament, per a Parcerisas l'antologia *Poesia catalana del segle XX*, de Josep M. Castellet i Joaquim Molas, està mancada de «volada, els entrebancs han estat eliminats i no explicats (Brossa, Esclasons, per exemple). I, a més a més, si l'evolució social, espiritual queda palesa, no tant l'evolució estètica» (document 39, p. 80). Val a dir que algunes de les opinions dels corresponents són volgudament polèmiques —i que, tal vegada, avui dia no les subscriuriem— com el judici que emet Parcerisas sobre Carles Riba i Josep Carner: «Riba és d'una cerebral buidor que espanta, però de vegades en diu de molt bones i de molt gruixudes: té alguns poemes d'un erotisme terrible (a *Tres suites*, poema VIII d'*Un nu i uns ulls*), el que passa és que amaga la repressió sexual sota la parauleria misticitzant. Al seu costat Carner és un adolescent. Carner té alguna parauleta aprofitable, però és tan buit! Mai no diu res! Finalment he trobat un trosset a la tempesta, a *Nabí*, sucós» (document 71, p. 148). Pocs mesos abans de morir, el 25 d'abril de 2014, Sobrer trametia per correu electrònic a Parcerisas i a Carles Miralles —tots tres companys universitaris i, a més, nascuts al mateix any, el 1944— el comentari del poema de Carner «Si cal que encara et vegi...», extret d'*Absència*; dos dies després Parcerisas afirmava que «el comentari em sembla esplèndid, no només digne del poema, sinó de la intel·ligent capacitat de lectura del comentarista» (document 635, p. 691). La correspondència també ens ofereix interessants reflexions sobre els estudis literaris (document 36, p. 74) o sobre els problemes que comporta una bona traducció (document 535, p. 634).

Els nombrosos documents, com hem apuntat a l'inici de la ressenya, mostren els diversos àmbits de la cultura de l'època. Per les pàgines del llibre desfilen professors universitaris (Antoni Comas i Joaquim Molas), poetes (Gabriel Ferrater, Marta Pessarrodona), editors (Jaume Vallcorba Plana, Carles Jordi Guardiola, Mireia Sopena), pintors (Eduard Arranz-Bravo, Rafael Bartolozzi), cantants (Guillermina Motta), revistes de trajectòria efímera (*Saber*, *Quaderns Crema*), i projectes que no van arribar a bon port (per exemple, la creació d'una col·lecció de poesia amb Carles Miralles el 1967 i que incloïa inèdits de J. V. Foix i de Pere Quart; document 26, p. 55).

Un correu electrònic de Parcerisas a Sobrer, datat el 12 de desembre de 2014, posa el punt i final a l'intercanvi epistolar. S'hi fa referència a la compra del volum primer del teatre d'Azorín que van adquirir els dos corresponents i Carles Miralles poc després d'haver iniciat els estudis universitaris; signat per tots tres, simbolitzava la fraternitat que els unia. Miralles va morir el 29 de gener de 2015, pocs dies després que ho fes Sobrer, víctima d'un ictus que se li havia declarat l'any anterior. Un colofó emotiu per a una correspondència que permet resseguir amb detall la història personal i literària de dos interlocutors, Francesc Parcerisas i Josep Miquel Sobrer, per a qui la distància física no va arribar a ser mai un obstacle que els impedís mantenir l'amistat.

Una recuperació necessària: Joan Barceló i Cullerés

JOSEP CAMPS ARBÓS

Universitat Oberta de Catalunya

jcampsar@uoc.edu

1. BARCELÓ (2020): Joan Barceló i Cullerés, *Miracles i espectres*, Juneda: Fonoll; «Biblioteca Global» 17.
2. BARCELÓ (2020): Joan Barceló i Cullerés, *Pare de rates*, Barcelona: Comanegra; «Narratives» 6.
3. BARCELÓ (2020): Joan Barceló i Cullerés, *Viatge enllunat*, Lleida: Pagès; «Lo Marraco» 360.
4. BARCELÓ (2020): Joan Barceló i Cullerés, *Teatre*, Lleida: Pagès; «Teatre de Butxaca» 37.

El juliol de 2020 va fer quaranta anys de la mort a Barcelona, d'un infart de miocardi, de Joan Barceló i Cullerés. No havia complert encara vint-i-cinc anys. D'aquesta sobtada manera, es truncava la carrera literària d'un escriptor nascut a la localitat ponentina de Menàrguens el 1955 i que havia conreat, amb una sorprenent maduresa, una producció literària que, des d'una més que notable unitat temàtica, transitava per la poesia, el conte, la novel·la, el teatre i l'assaig, i que tenia com a destinataris tant el públic juvenil com l'adult. En el moment del traspàs, Barceló havia obtingut nombrosos premis literaris (entre els quals caldria destacar el Josep M. Folch i Torres i el Vicent Andrés Estellés) i havia publicat un parell de reculls de poesia, tres novel·les juvenils i uns quants contes a la revista *Cavall Fort*. Un nombre de textos escàs en relació amb els que van romandre inèdits i que foren donats a conèixer després de la seva mort, entre 1981 i 1986. A partir d'aquesta data, es va iniciar una etapa d'ostracisme envers la seva figura que es va trencar el 1998 quan Julián Acebrón i Jordi Casals van aplegar la poesia